

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ

Башманівський В. І.
Башманівська Л. А.
Андросович О. І.

Вступ до спеціальності

конспект лекцій

Житомир – 2020

УДК 070(075.8)

Б 33

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № від 26.06.20).

Рецензенти:

Навальна М. І. – доктор філологічних наук, професор. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;

Бойко В. Я. – Заслужений журналіст України голова Житомирської обласної організації НСЖУ;

Давидова Л. В. – кандидат наук із соціальних комунікацій, старший викладач кафедри видавничої справи, редагування, основ журналістики та філології ЖДУ імені Івана Франка.

Башманівський В. І., Башманівська Л. А., Андросович О. І. Вступ до спеціальності: конспект лекцій / В. І. Башманівський., Л. А. Башманівська, О. І. Андросович.– Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. – 220 с.

У пропонованому виданні акцентовано увагу майбутніх фахівців на питаннях розвитку журналістики. Подано основний зміст лекційного блоку, де наголошується на ролі журналістики в системі навчальної та практичної діяльності; питаннях історії журналістики, реклами та PR, видавничої справи та редагування; стильовій палітрі сучасних медіа; особливостях підготовки журналістських, рекламних та PR-матеріалів; особливостях редагування журналістських текстів. Для вивчення специфіки медіадіяльності пропонується термінологічний словник, перелік контрольних завдань з дисципліни, орієнтовні питання для самоконтролю. З метою поглибленого вивчення особливостей журналістської діяльності подається перелік необхідної навчальної літератури.

Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» у компактній формі відображає матеріал курсу, допомагає майбутнім журналістам сформувати загальне уявлення про предмет вивчення, правильно зорієнтуватися в цій галузі знань і сприяє більш успішному вивченню дисципліни.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Журналістика в системі навчальної та практичної діяльності.....	7
Історія журналістики.....	13
Історія реклами та PR.....	59
Історія видавничої справи та редагування.....	84
Стильова палітра сучасних медіа.....	95
Журналістський матеріал як твір.....	104
Творчий процес у рекламі: теоретичні та прикладні аспекти.....	136
Становлення та застосування PR у сучасних засобах масової комунікації.....	150
Особливості редагування журналістських матеріалів.....	153
Термінологічний словник.....	166
Контрольні завдання	206
Орієнтовні питання для самоконтролю.....	208
Рекомендована література.....	213
Інформаційні ресурси.....	218

Передмова

«Вступ до спеціальності: конспект лекцій» зорієнтований на студентів першого курсу спеціальності 061 «Журналістика» і покликаний допомогти оволодіти теоретичними та практичними знаннями з основ журналістики, особливостями медіадіяльності та зрозуміти специфіку журналістських спеціалізацій.

Предметом курсу «Вступ до спеціальності» є ознайомлення студентів із основними проблемами, пов'язаними з розвитком сучасних медіа, сутністю і функціями журналістської, рекламної та PR-діяльності й видавничої справи, редакторськими, видавничими й коректорськими процесами та їх історією. «Вступ до спеціальності» сприяє виробленню в студентів не тільки уявлень про майбутню працю, а й оволодінню знань із суспільно-економічних, загальноосвітніх, фахових і прикладних дисциплін, що вивчаються в навчальному закладі.

«Вступ до спеціальності» як навчальний курс тісно пов'язаний з іншими дисциплінами, що допомагають осмислювати набуті в різних галузях знання, формують необхідні вміння для майбутньої професійної діяльності: масовою комунікацією, теорією журналістики, культурою видання, регулюванням авторсько-видавничих відносин, редакторським практикумом, основами наукових досліджень, риторикою, теорією літератури, літературною критикою, текстологією, публіцистикою, комунікаційними технологіями, філософією, історією, соціологією, педагогікою, етикою, естетикою, мовознавством, психологією та ін.

Мета навчального курсу передбачає ознайомлення студентів із сутністю журналістської творчості, редакторської, коректорської та видавничої справи в їх співвідношенні та взаємозв'язку; підготовку до професійної діяльності.

Завдання курсу:

- розкрити сутність і функції журналістської, рекламної та PR-діяльності й видавничої справи;
- ознайомити студентів з історією вітчизняної журналістики, реклами та PR, видавничої справи;
- окреслити специфіку журналістської, рекламної та PR-діяльності в правовому та етичному аспектах;
- ознайомити із структурою, функціями, основними принципами написання журналістського твору;
- ознайомити студентів з елементарними основами редакторського аналізу;
- формувати в студентів компетентності щодо управління рекламною і PR діяльністю;
- розвинути навички творчої роботи.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати:

- особливості новітнього медіапроцесу;
- тезаурус, пов'язаний із специфікою журналістської праці;
- етапи розвитку реклами та PR;
- напрями та форми реалізації рекламної та PR-роботи;
- видо-типологічний склад і класифікацію видань;

- методологію підготовки творів різних жанрів журналістики;

- принципи та шляхи аналізу художніх творів;
- загальні та спеціальні функції журналістики;
- нормативну базу редагування;
- класифікацію помилок і методи редагування;
- основи друку текстів.

Студенти повинні вміти:

- готувати й аналізувати журналістські матеріали різних жанрів;

- уважно читати й здійснювати правку авторських текстів;
- здійснювати правку помилок і розумітися на методах редагування;

- організовувати плідну співпрацю з авторами;
- давати реалістичну оцінку авторським текстам;
- підвищувати професійні якості та самоосвіту.

Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» у компактній формі відображає матеріал курсу, допомагає майбутнім журналістам сформулювати загальне уявлення про предмет вивчення, правильно зорієнтуватися в цій галузі знань і сприяє більш успішному вивченню дисципліни.

Орієнтовні питання для самоконтролю

1. Етичний кодекс українського журналіста. Назвати та проаналізувати основні положення.
2. Визначити роль редактора та коректора в процесі підготовки журналістського матеріалу.
3. Розкрити загальні та галузеві норми.
4. Функціональні обов'язки посадових осіб газетного видання.
5. Суть роботи головного редактора та його заступників. Їхні функції.
6. Секретаріат, його структура та функції.
7. Робота галузевого відділу редакції.
8. Структура та особливості підготовки рецензії.
9. Розкрити порядок проходження оригіналу в редакції.
10. Розкрити основні функції та види заголовків.
11. Основні функції цитат та способи їх уведення в текст.
Сучасні вимоги до оформлення цитат.
12. Розкрити специфіку типологічного ряду навчальних видань.
13. Сучасна типологія інформаційних видань (бібліографічні, оглядові, реферативні).
14. Основні вимоги до публікації наукових текстів у фахових виданнях.
15. Дати характеристику радіотелевізійному процесу публікування повідомлень.
16. Дати характеристику авторському та редакційному етапам у процесі публікування інформації.

17. Вітчизняні й зарубіжні часописи з журналістики.
18. Найважливіші реалії та тенденції в розвитку журналістики в Україні.
19. Розкрити основні елементи засобів реклами.
20. Дати характеристику радіорекламі.
21. Дати характеристику телерекламі.
22. Особливості друкованих ЗМІ.
23. Особливості діяльності рекламного агентства та його функції.
24. Рекламні кампанії. Основні завдання рекламних кампаній.
25. Дати характеристику ролі цільової аудиторії в процесі рекламної кампанії.
26. Висвітлити технічні характеристики медіазасобів.
27. Проаналізувати дев'ять правил ефективного спілкування (за Семом Блеком).
28. Назвати та проаналізувати позиції Європейського кодексу професійної поведінки в галузі PR щодо громадської думки та ЗМІ.
29. Дати характеристику організації діяльності відділу зв'язків з громадськістю.
30. Проаналізувати взаємини із засобами масової інформації. Етика взаємин із пресою.
31. Дати характеристику організації діяльності пресцентру.
32. Розкрити особливості надання інформаційних послуг.
33. Розкрити складові підготовки інформаційних повідомлень та пресрелізів.

34. Розкрити особливості підготовки та проведення прес-конференцій та прийомів.
35. Засоби і канали масової комунікації.
36. Роль фото в журналістиці.
37. Особливості підготовки публічних виступів і промов.
38. Інтерв'ю та методика його проведення.
39. Структура та особливості підготовки рецензії.
40. Репортаж і методика його проведення.
41. Особливості висвітлення інформації щодо конфліктно-вразливих груп населення.
42. Розкрити особливості професійних стандартів у інформаційній журналістиці.
43. Дати характеристику основним принципам журналістики (гуманізм, демократизм, загальнолюдські цінності, народність, патріотизм, точність, об'єктивність тощо).
44. Структура та методика написання есе.
45. Дати характеристику основним стилям журналістського мовлення.
46. Проаналізувати ознаки інформаційної групи журналістики, указати на особливості жанрів.
47. Проаналізувати ознаки аналітичної групи журналістики, указати на особливості жанрів.
48. Проаналізувати ознаки публіцистичної групи журналістики, указати на особливості жанрів.
49. Структура та особливості підготовки нарису.
50. Структура та особливості підготовки проблемної статті.

51. Регіональні друковані ЗМІ. Загальна характеристика.
52. Розкрити особливості телевізійних жанрів.
53. Проаналізувати особливості форматів теленовин.
54. Дати характеристику телерепортажу як одному із найбільш поширених у випусках новин жанрі.
55. Дати характеристику техніці та особливостям стрімів, прямих включень і псевдовключень.
56. Назвати та дати характеристику українським виставкам ХХІ ст.
57. Характерні риси української реклами у ХХІ ст.

58. Становлення газетної реклами. Указати та проаналізувати основні етапи.
59. Основні етапи розвитку PR.
60. Перші українські рекламні фестивалі та виставки.
61. Видатні зарубіжні рекламисти ХХ століття.
62. Фейлетон як жанр публіцистики.
63. Памфлет як жанр публіцистики.
64. Зарисовка як жанр публіцистики.
65. Нарис як жанр публіцистики.
66. Кореспонденція як аналітичний жанр.
67. Стаття як аналітичний жанр.
68. Рецензія як аналітичний жанр.
69. Огляд як аналітичний жанр.
70. Замітка як інформаційний жанр.
71. Звіт як аналітичний жанр.
72. Репортаж як аналітичний жанр.

Рекомендована література

1. Афанасьєв І. М. Історія РР. Навчальний посібник / І. М. Афанасьєв. – К.: Вид-во «Алерта», 2016. – 140 с.
2. Білоус П. В. Редагування освітніх видань: Практикум / П. В. Білоус. – Житомир, 2001. – 20 с.
3. Ботнер Ю. В. Журналістська майстерність: Навчальний посібник / Ю. В. Ботнер – К.: Ірпінь: Вид-во «Навчальна книга», 2013. – 232 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
5. Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.). – Л.: Світ, 2003. – 612 с.
6. Галлер М. Репортаж: Навчальний посібник / Пер. з нім. В. Климченко, В. Олійник; За заг. ред. В. Ф. Іванова. – К.: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2011. – 348 с.
7. Глушко О. К. Журналістське розслідування: історія, теорія, практика: Навчальний посібник / О. К. Глушко. – К.: Рістей, 2008. – 144 с.
8. Губарець В. І. Видавнича справа і текстологія. Проблеми редакторської роботи / В. І. Губарець. – К., 2012. – 364 с.
9. Гоян О. Я. Основи радіожурналістики і радіоменеджменту: Підручник / О. Я. Гоян. – К.: Веселка, 2004. – 222 с.
10. Гуревич С. М. Номер газети. Учебное пособие / С. М. Гуревич. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 191 с.

11. Етичні засади роботи журналіста: західний досвід / Упор. А. Лазарева. – К., 2002. – 80 с.
12. Журналісти стріляють не кулями / Упорядник О. М. Клубань. – К.: Прес-КІТ, 2012. – 200 с.
13. Іванченко Р. Г. Літературне редагування / Р. Г. Іванченко: Посібник. – К.: Вища школа, 1983. – 248 с.
14. Іванов В. Ф. Практична медіаосвіта: авторські уроки / В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк. – К.: Академія української преси, 2013. – 447 с.
15. Квіт С. М. Масові комунікації / С. М. Квіт – К.: Вид-во «Києво-Могилянська академія», 2018. – 352 с.
16. Історія української преси. Хрестоматія / Упорядник, автор історико-біографічного нарису та приміток О. Г. Мукомела. – К.: Наша культура і наука, 2001. – 352 с.
17. Кузнєцова О. Д. Засоби масової комунікації: Посібник / О. Д. Кузнєцова. – Львів: ПАІС, 2005. – 200 с.
18. Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики: Підручник / В. В. Лизанчук. – К.: Знання, 2006. – 628 с.
19. Марі-Шаппе Ж. Інфографія у пресі: Посібник Центру підготовки та вдосконалення журналістів / Ж. Марі-Шаппе. – Париж – К.: Вид. центр «Софія-пресс», 2016. – 101 с.
20. Михайлин І. Л. Основи журналістики: Підручник / І. Л. Михайлин. – К.: ЦУЛ, 2002. – 284 с.
21. Михайлин І. Л. Історія української журналістики ХІХ ст.: Підручник / І. Л. Михайлин. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 720 с.

22. Михайлин І. Л. Журналістська освіта і наука / І. Л. Михайлин. – К.: Вид-во «Університетська книга», 2009. – 336 с.
23. Мурікан Ж. Журналістське розслідування: Посібник Центру підготовки та вдосконалення журналістів / Ж. Мурікан. – К.: Вид. центр «Софія-прес», 2016. – 74 с.
24. Огієнко І. Історія українського друкарства / Упоряд., авт. передмови М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2007. – 536 с.
25. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи: Навчальний посібник / З. В. Партико. – Л.: Афіша, 2001. – 416 с.
26. Поліграфія та видавнича справа. Російсько-український тлумачний словник. – Л.: Афіша, 2002. – 456 с.
27. Почепцов Г. Сенси війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах / Г. Почепцов. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2016. – 316 с.
28. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни / Г. Почепцов. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2016. – 214 с.
29. Правові основи діяльності засобів масової інформації в Україні / Упоряд.: А. В. Карташов та ін. – Ж.: Житомирський обласний центр молодіжних ініціатив, 2013. – 104 с.
30. Різун В. В. Літературне редагування / В. В. Різун. – К.: Либідь, 1996. – 240 с.
31. Романюк М. М. Історія української преси: проблеми періодизації / М. М. Романюк // Збірник праць науково-дослідницького центру періодики. – Л.: 1994. – Вип. 1. – С. 6-14.

32. Сава В. І. Основи техніки творення книги: Навчальний посібник / В. І. Сава. – Л.: Каменяр, 2000. – 136 с.
33. Слісаренко І. Ю. Паблік рилейшинз у системі комунікації та управління: Навчальний посібник / І. Ю. Слісаренко. – К.: МАУП, 2001. – 104 с.
34. Словник журналіста: Терміни, мас-медіа, постаті / За ред. Ю. М. Бідзілі. – Ужгород: Закарпаття, 2007. – 224 с.
35. Словник професійних термінів і жаргонізмів журналіста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: journ-port.ru/publ/144-1-0-495
36. Словник рекламних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.liderm.com.ua/ua/170/slovnyk_terminiv.html
37. Тимошик М. С. Видавнича справа та редагування: Курс лекцій. У 2-х частинах. – Ч. 1. / М. С. Тимошик. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2002.
38. Тимошик М. С. Історія видавничої справи: Підручник / М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2003. – 496 с.
39. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця: Практичний посібник. – Третє вид., виправлене / М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2010. – 560 с.
40. Тимошик М. С. Як редагувати книжкові та газетно-журнальні видання: практичний посібник / М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2012. – 384 с.
41. Трухімович С. Реклама: конспекти копірайтера / С. Трухімович. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2016. – 152 с.

42. Феллер М. Д. Довідник редактора / М. Д. Феллер, І. С. Квітко, Н. Г. Шевченко. – Х.: Ред.-вид. відділ Кн. палати, 1972. – 408 с.

43. Фолькер В. О. Журналістика газет і журналів / Пер. з нім. В. Климченко. Київ: Центр вільної преси, 2017. – 377 с.

44. Шаблій І. В. Технологія друкарських процесів / І. В. Шаблій.. – Л.: Оріяна-Нова, 2003. – 208 с.

45. Ширман Р. Н. Телевізійна режисура. Майстер-клас / Р. Н. Ширман. – К.: ЗАТ «Телерадіокур'єр», 2004. – 200 с.

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека Інституту журналістики:
journalib.univ.kiev.ua

2. Проект WORDS.UA. – українська ком'ютерна терміносистема, можливість знаходження українських відповідників сучасним термінам.

3. Словники України (<http://www.webber.net.ua/NEWDICT>) – делм-версія повномасштабного українського електронного словника, записаного на компакт-диск (152 тис. слів).

4. Журналістика. Навчальні матеріали онлайн
pidruchniki.com/zhurnalistika/

5 Журнал «Книжник-ревію» (<http://review.kiev.ua/archiv/shtm>) – новинки українського книжкового ринку.

6. Академ-Прес (<http://www.academpres.kiev.ua>) – ресурс для науковця, учителя-словесника, студента, учня-читача.

7. Інтернет-книгарні:

Amazon (<http://www.book-courier.com.ua>).

Книгарня Online (<http://www.book-courier.com.ua>) – ділова і навчальна література українських видавництв.

libfree.com/zhurnalstika/

Журналістика. Підручники для студентів онлайн
stud.com.ua/zhurnalistika/

Электронные книги и учебники на тему: «Журналистика»

www.knigafund.ru